

Stockholm, 22 augusti 2025

Remissyttrande avseende utkast till lagrådsremiss En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

Diarienummer: Ju2025/01157

Inledning

UNICEF Sverige utgår i detta remissvar från lag (2018:1197) om FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och kommer särskilt att belysa de rekommendationer som Sverige fått från FN:s barnrättskommitté i mars 2023. Som barn räknas varje människa under 18 år enligt artikel 1 i barnkonventionen.

Det föreslås att ett nytt brott, med beteckningen *psykiskt våld*, ska införas i brottsbalken (1962:700). Den nya regleringen innebär att det blir straffbart att upprepat utsätta en annan person för kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Straffet föreslås vara fängelse i högst fyra år. Vidare föreslås det att brottet psykiskt våld bland annat ska kunna ingå som ett led i barnfridsbrott, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck.

UNICEF Sverige välkomnar förslaget om att införa en ny bestämmelse om straffansvar för psykiskt våld. I enlighet med artikel 19 i barnkonventionen har Sverige en skyldighet att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder för att **skydda barn mot alla former av fysisk eller psykiskt våld**, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård.

UNICEF Sverige har valt att kommentera de förslag som vi ser är särskilt relevanta utifrån ett barnrättsperspektiv.

Övergripande synpunkter

Att barn utsätts för våld, däribland psykiskt våld, är ett utbrett och mycket allvarligt problem i Sverige. Ett stärkt straffrättsligt skydd mot *psykiskt våld* är ett viktigt steg i rätt riktning för barns rättigheter. UNICEF Sverige vill understryka vikten av att andra åtgärder genomförs utöver en straffrättslig reglering, såsom förebyggande och nationellt kunskapshöjande insatser till berörda

målgrupper. UNICEF Sverige föreslår, i linje med barnrättskommitténs rekommendationer till Sverige, att en kommunikationssatsning bör genomföras i samband med bestämmelsens ikraftträdande för att sprida information och kunskap om våld mot barn, såväl till allmänheten som de yrkesverksamma som möter barn.¹ Vi önskar även att se särskild utbildning för domare och nämndemän kring barnkonventionen och barns rättigheter för att säkerställa att ett barnrättsperspektiv appliceras genomgående i rättstillämpningen.

Vidare vill UNICEF Sverige poängtera det som barnrättskommittén för fram i sina rekommendationer till Sverige, att barn ska ha tillgång till konfidentiella och barnvänliga klagomålsmekanismer, inklusive hjälplinjer, för att rapportera alla former av våld.² Barn som är föremål för såväl fysiskt som psykiskt våld behöver ges information och stöd i vart de kan vända sig för hjälp.

Att involvera barn i framtagande av ny lagstiftning som berör dem är en av barnkonventionens grundprinciper (artikel 12). I vårt remissyttrande gällande promemorian Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18) poängterades att barn och unga själva inte hörts och gjorts delaktiga inom ramen för det aktuella lagstiftningsarbetet, något vi menar är anmärkningsvärt när barnkonventionen är svensk lag. Vi beklagar även att potentiella konsekvenser som förslaget kommer att få för barn och unga inte analyserats djupare.

En särskild straffbestämmelse som tar sikte på psykiskt våld bör införas

En ny straffbestämmelse om psykiskt våld

Utkastets förslag: I avsnitt 3.3 föreslås att det ska införas en ny straffbestämmelse som tar sikte på psykiskt våld. Straffansvaret ska omfatta den som upprepat utsätter en annan person för kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

UNICEF Sveriges bedömning: UNICEF Sverige tillstyrker utkastets förslag, med reservationen att vi fortsatt anser att det behövs en fördjupad analys av när straffansvar för försummelse blir aktuellt i den föreslagna bestämmelsen, med hänvisning till att det kan få stor negativ påverkan på barns liv, hälsa och utveckling. UNICEF Sverige anser även att det krävs ytterligare förtydligande kring rekvisitet *otillbörlig övervakning* i relation till barnets rätt till integritet.

Artikel 19 i barnkonventionen förbjuder alla former av våld mot barn, såväl fysiskt som psykiskt. Enligt barnrättskommitténs allmänna kommentarer omfattar psykiskt våld bland annat psykisk

¹ CRC/C/SWE/CO/6-7, punkt 26(f) & 26(g).

² CRC/C/SWE/CO/6-7, punkt 26(b).

misshandel, psykiska övergrepp, verbala kränkningar, känslomässiga övergrepp eller emotionell vanvård.³ Att införa en straffbestämmelse som särskilt tar sikte på psykiskt våld är i linje med Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen. Införandet av en sådan bestämmelse sänder även tydliga signaler till samhället om att sådant agerande är oacceptabelt.

Utkastet gör i likhet med promemorian bedömningen att det inte bör införas ett *närståenderekvisit* i bestämmelsen. UNICEF Sverige delar denna bedömning då bestämmelsens tillämpningsområde skulle bli alltför snävt i det fall straffansvar enbart skulle bli aktuellt vid brott mellan närstående. Barn kan bli föremål för våld även av personer som befinner sig utanför närståendekretsen.

Utkastet till lagrådsremissen framställer att det inte bör uppställas olika krav för vad som utgör en straffbar kränkning beroende på om kränkningen riktas mot ett barn eller en vuxen. Det ska däremot framhållas vem gärningen riktas mot, och vilket förhållande som råder mellan gärningspersonen och den utsatta då det kan ha betydelse för den sammantagna bedömningen. UNICEF Sverige vill i detta sammanhang understryka vikten av att barnets särställning i förhållande till en vuxen särskilt ska beaktas vid en sådan bedömning. Det är därmed av avgörande betydelse att rättstillämparna får utbildning och kunskap om psykiskt våld, särskilt gällande situationer när vuxna utövar psykiskt våld mot barn.

Vidare saknar UNICEF Sverige ett förtydligande och nyansering av rekvisitet *otillbörlig övervakning*, särskilt i relation till det som förs fram i författningskommentarerna gällande vårdnadshavares tillsynsansvar att uppfostra och styra ett barn genom olika medel. Som exempel nämns att det inte bör vara kriminaliserat att utifrån ett tillsynsansvar kontrollera var barnet befinner sig med tekniska hjälpmedel, så länge det sker på ett rimligt sätt. Vi vill i sammanhanget lyfta att det tydligare bör framgå var gränsen går mellan en vårdnadshavares tillsynsansvar och barnets rätt till integritet, eftersom vi ser en risk för att tillsynansvaret kan omfatta alltför långtgående åtgärder som är till nackdel för det enskilda barnet.

Särskilt om straffansvar för försummelse

Utkastets bedömning: Försummelse utgör inte ett eget rekvisit i den föreslagna straffbestämmelsen om psykiskt våld. Detta för att försummelse som rekvisit bedöms vara svärförenligt med legalitetsprincipens krav på tydlighet och förutsebarhet. Straffansvaret skulle dessutom behöva begränsas till vissa särskilda ansvarssubjekt för att inte blir orimligt långtgående. Det argumenteras även för att försummelse och vanvård redan idag kan vara straffbart som exempelvis misshandel, vållande till kroppskada eller sjukdom, eller framkallande av fara för annan.

³ FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 13 om barnets rätt till frihet från alla former av våld, CRC/C/GC/13, punkt 21.

UNICEF Sveriges kommentar: UNICEF Sverige delar inte bedömningen att straffansvar för försummelse är väl avvägt. Som vi framfört i tidigare remissyttrande anser vi fortsatt att det behövs en fördjupad analys och nyansering av diskussionen kring försummelse för att säkerställa barns rätt till skydd mot alla former av våld.

Att utsättas för försummelse kan få omfattande negativa konsekvenser för ett barns liv och utveckling. Enligt artikel 19 i barnkonventionen ska barn skyddas mot alla former av våld, detta inkluderar vanvård eller *försumlig behandling*, vilket innebär en underlåtenhet uppfylla barnens fysiska och psykiska behov, att inte skydda dem mot fara eller underlåta att utnyttja vård.⁴

UNICEF Sverige delar bilden av att försummelse i flera fall beror på en oförmåga hos vårdnadshavarna att tillgodose barnets behov, och att det därmed är av betydelse att stärka stödet till vårdnadshavarna. Det förekommer däremot att försummelse av barn beror på en likgiltighet inför barnets behov eller, i vissa fall, en aktiv handling där vårdnadshavarna förstår konsekvenserna av sitt agerande. I de senare fallen ser vi att det finns ett behov av ett förtydligande av när ett straffansvar kan bli gällande enligt den nya straffbestämmelsen.

Brottskatalogen för barnfridsbrott

Utkastets förslag: Det föreslås att psykiskt våld ska läggas till i brottskatalogen för barnfridsbrott och olaga förföljelse.

UNICEF Sveriges bedömning: UNICEF Sverige tillstyrker utkastets förslag eftersom det likväl får anses skadligt för ett barn att bevittna fysiskt våld som psykiskt våld.

Straffbestämmelsens syfte är att stärka skyddet för barn som lever i en situation där det förekommer olika former av våld. Att som barn vid upprepande tillfällen och i vissa fall, under en lång tid, bevittna hur till exempel en förälder eller annan närstående utsätts för kränkande och nedvärderande beteende kan innebära stort lidande och kan få allvarliga konsekvenser för barnets hälsa. UNICEF Sverige anser därför att psykiskt våld bör läggas till i brottskatalogen för barnfridsbrottet. Det signalerar allvaret av att som barn växa upp under psykiskt våld.

⁴ FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 13 om barnets rätt till frihet från alla former av våld, CRC/C/GC/13, punkt 20.

Pernilla Baralt
Generalsekreterare, UNICEF Sverige

Underlaget är framtaget av Louise Axelsson, barnrättsjurist UNICEF Sverige. För kontakt och eventuella frågor: unicef@unicef.se